

DİNLER TARİHİ ARAŞTIRMALARI-VIII

BÜTÜN YÖNLERİYLE
YAHUDİLİK

(ULUSLARARASI SEMPOZYUM)

18-19 ŞUBAT 2012

Ankara-2012

YAHUDİ DİNSEL YAŞAMINDA MİKVE'NİN YERİ VE ÖNEMİ

Yrd. Doç. Dr. M. Hadi TEZOKUR*

GİRİŞ

Mikve (İbranicede Mikveh; çoğulu Mikvaot) suyun toplandığı yer anlamındadır. Yahudiler bu kelimeyi kendilerini arındırmak için insanların dalış yaptıkları özel havuzu ifade etmek için kullanırlar.¹ İçine tam olarak dâlnıp çıkıldığında, değişik nedenlerle sağlığını ve temizliğini yitirmiş kişinin ruhunun ve bedensel varlığının temizlenmesi amacıyla Yahudi yasalarının emrettiği bir arınma yöntemi ve kurumudur.² mikve arınmak için kullanılan bir ritüel banyodur.³ Yahudilikte ritüel dâlış için kullanılan suyun bulunduğu yerin adıdır.⁴Eski zamandan günümüze mikve Yahudi ailesinin temizliğini sürdürmesinde çok önemli bir rol oynamıştır (taharat ha'mishpachah).⁵ Bu yasalar o kadar önemlidir ki Yahudi cemaati sinagog inşa etmezden önce Mikve inşasını yapmak zorundadır.⁶ Tora bütün emirlerin gayesini şöyle açıklamaktadır: "Kurallarıma, ilkelerime sarılın. Çünkü onları yerine getiren onlar sayesinde yaşayacaktır. RAB benim."⁷ Yahudi kadınları için asırlar boyunca Levililer Kitabı aylık arınma ritüeli için rehber olmuştur: "Âdet gördüğü için kan kaybeden kadın yedi gün kirli sayılacak. Ona dokunan da akşama kadar kirli sayılacak..."⁸ Tanrı'nın Mitzvot olarak bilinen 613 emri, üç farklı

* Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Öğretim Üyesi.

1 Arye Forta, Judaism, Oxford, 1995, s.82.

2 Suzan Alalu, Klara Arditi...,Yahudilikte Kavram ve Deęerler, Gözlem y, İstanbul, 1996, s. 250.

3 Karesh, Sara E., Encyclopedia of Judaism, NY, 2006, s.366.

4 Sarah Segal, Murder at the Mikvah, USA, 2009, s.465.

5 Kerry M. Olitzky, Ronald H. Isaacs, How to take a dip in the Mikvah, s.96.

6 Arye Forta, age, s.82.

7 Lev., 18/5.

8 Lev, 15/19.

kategoriye ayrılır: 1. Mishpatim:Yaşamın medeni ve ahlaki yapısını ilgilendiren, kolayca anlaşılan ve herkesin yaygın olarak kabul ettiği hükümlerdir. Mesela, cinayet, hırsızlık ve zinayı yasaklayan emirler bu şekildedir. 2. Eidut: Kutsal Kitap'ta tarihi bağlamda çok iyi anlatılmış emirlerdir. Mesela, Sabat, Fısıh Bayramı, Mezuzah adeti bu kategoridedir. 3. Chukkim: Akıl üstü ilkelere, insan akli bu ilahi hükümlerle ilgili doğru yorum yapamayacağı gibi, bu hükümler tamamen insan akıl ve anlayışına meydan okurlar. Mesela, yün ve ketenin bir arada giyilemeyeceği emri ile Mikve yasaları bu kategoride değerlendirilebilir. Maimonides'in de dediği gibi: "kirliliğin ve arınmanın prensipleri... insan zihninin belirleyebileceği şeyler arasında olmamıştır. Onlar chukim arasındadır."⁹ Emirler söylenildiğinde yapılır, onların (sözgelimi Aile arınması) yapısının yapısı için sonsuz nedenlerine vakıf olmak ve onun doruk noktası kabul edeceğimiz mikvede suya dalıp çıkmanın mantığını anlamamız mümkün değildir. Buradaki mantık kısaca Tanrı emrettiği için uyulur. Hâlâ mikvede her ritüel yerine getirildiğinde anlamına ve boyutuna yeni eklemeler yapılmaktadır. Yaşamın sembolü kabul edilen su için niye kaynak olması şartı bulunmaktadır? Doğal su ile durgun su arasındaki fark nedir? mikveye dalmakla yaşamın sembolüne karşılık verilir. mikvenin suyunun doğallığı üzerinde ısrarla Tanrı'nın tek başına yaşamın otoritesi olduğu ifade edilir. İnsanlar kendilerinin mutlak hakimi değildir. Mutlak hakim ancak Tanrı'dır.

Mikve arınmanın ötesinde bir yükselmeyi de ifade eder. Mısır Çıkışını takiben Hz. Musa tarafından Koanim olarak atanmış bulunan Harun ve Oğullarının ilk işleri mikveye girmek olmuştur. Yine Yom Kipur günü Bet Amikdaş'taki On Emrin korunduğu Kutsalların Kutsalı bölümüne ancak o gün girebilen Koen Gadol mikveye girmek zorundaydı. Kipur günü bu işlemin beş kez tekrarlandığı göz önüne alınırsa mikve suyunun sağladığı kutsal temizliğin ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Su en önemli temizlik malzemesidir. Mikvenin özelliği ise hem bedeni hem de maneviyatı temizlemesidir.

Mikve suyuna dalış, Tanrı tarafından yaratılan dünyanın ilk haline dönüşmesi gibidir. Ayrıca suya dalan bir kişi nefes alamadığı için çok kısa bir süre için de olsa ölümle karşılaşmaktadır. Çıkışında ise yeniden yaşama

9 Arye Forta, age, s. 82.

kavuşmaktadır. Bu yorum da mikvenin “yeniden doğma” ve “yenilenme”yi simgelediğini ortaya koymaktadır.

MİKVEDE SUYA DALIŞ VE MİKVENİN ÖNEMİ

Bir nidah dünyanın bütün suları ile banyo yapsa bile arınma sürecini tamamlamış sayılmaz. Kadın uygun olarak (bütün bedenini bir seferde) ve uygun yerde (kırk Seah içeren bir mikve ya da bir nehirden) sayılı günler geçtikten sonra dalmadıkça uzun yıllar geçse bile kocası ile ailevi ilişkiler kurması yasaktır.¹⁰ Bir Haham’ın gözetiminde detaylarının tam olduğu, yasalara uygun koşer bir mikvede dalıp çıkmak suretiyle ritüel arınmayı tamamlamak çok önemlidir.

“Eğer adamın akıntısı kesilirse, paklanmak için yedi gün bekleyecek. Sonra giysilerini yıkayacak, akarsuda yıkanacak ve temiz sayılacak.”¹¹ Bu ayetten ritüel temizlik için “suya dalma” mitzvahına delil getirebiliriz. Bu mitzvahın uygulaması muhtemelen Yerusaleml’deki Tapınak günlerine ve yine muhtemeldir ki “çıkış” sırasındaki ilk hahamlık uygulamalarına kadar uzanır. Ritüel dalış için nehir ya da deniz kullanılmış olabileceğinden dolayı biz ilk ritüelin ne zaman başladığına dair kanıta sahip değiliz. İnşa edilmiş bir mikvenin kullanılması veya ritüel banyonun tarihi 2000 yıl önce Massada’dır. Mikve ile ilgili kurallar gayet spesifikdir. O bir yetişkinin dalabileceği büyüklükte olmalıdır. İçi serbest akan su veya yağmur suyu ile dolmalıdır, musluk suyu ile değil. Bununla birlikte Mikve doldurulurken en az 40 Seah nitelikli su ile (yaklaşık 60 galon) doldurulursa geri kalan kısmına musluk suyu ilave edilebilir.¹² mikveye su kaynağı olabilecek unsurlar arasında yer altı suları, yağmur suyu, erimiş buz veya kar olabilir.

10 S. Z. Lesches, Understanding Mikvah An Overview of Mikvah Construction, Kanada, 2001, s.31: Rambam Issurai Bi’ah 11/16, Tur Yorab Deah , Seman’ın başlangıcı, 197, Yorab Deah; Simn’ın başlangıcı,201.

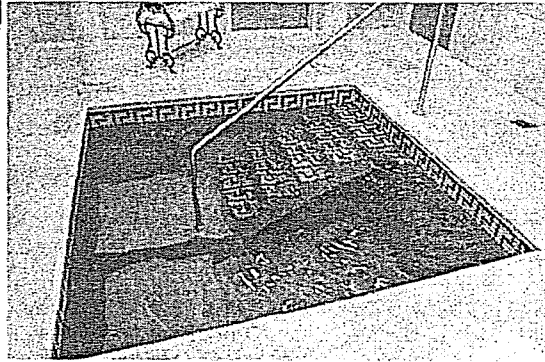
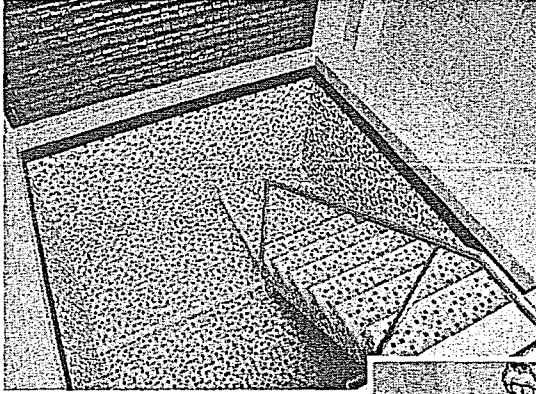
11 Lev.15/13.

12 Barbara Dinder Kadden-Druce Kadden, Teaching Mitzvot: Concepts, Values, and Activities, Denver, Colorado, 2003, s.89.

MİKVENİN YAPISI

İhtiyacı durumunda bir mikvenin yapımı için son derece acele hareket edilmeli bir gün bile geciktirilmemelidir. Çünkü mikvenin yapımı bir Sinagogun yapımından önce gelir. Hatta Tora için satın alınacak rulo kağıtlardan da önce gelir. Ancak bir mikvenin Tora Çalışma Evi (Bais Hamedrash) üzerine ya da bir sinagog üzerine yapılması yasaklanmıştır.

Mikve ilk bakışta içi su dolu bir havuza benzetilebilir. İçindeki su insanın göğüs hizasına kadar gelen ve üç dört kişi alabilecek boyutlarda bir havuzdur. Birkaç basamak, suyun içerisine girişi kolaylaştırır. (şekil 1) daha dikkatle bakıldığında su seviyesinin hemen altında 5-8 cm. çapında bir delik görülür. Havuza mikve özelliği kazandıran bu deliğin yer aldığı duvarın arka cephesinde mikvenin en önemli bölümü bulunur. "Bor" diye adlandırılan daha küçük bir havuz tarzındaki bu bölme mikvenin esas su kaynağıdır ve adı geçen delikle mikve denilen büyük havuza bağlantılıdır. Mikveler kaynak suyu ve taşıma suyunun bileşik olarak veya ayrı oluklardan gelmesiyle beslenirler.

Bor ve Mikve yapım kurallarına göre zemine kazılmış olmalıdır. Böylece Mikve hiçbir zaman ayrı bir yerde yapıp kullanılacağı yere oturtulmaz.¹³ Mikve asgari 120 cm. derinliğinde ve en az 750 litre hacminindedir. Kayaya oyulmuş ya da toprağa kazılmış şekilde olabilir. Yahudi yasalarına göre mikvesi olmayan bir toplum Yahudi cemaati olarak addedilemez.

Mikvelerin uzunluğu 3-5 m. arasında genişliği 2-3 m. arasında değişir; 350 ltd. su artarak yer alır. Demirden tutamaklarla suya inilen merdivenler bulunur. Eski mikveler yağmur suları ile doldurulurdu. Bugün dalış havuzu musluk suyu ile doldurulur, fakat bir boru ile yağmur suları ile doldurulmuş ikinci havuza bağlıdır. Dalış havuzu her gün kurutulur ve temizlenir. Modern dalış havuzlarındaki sular eski mikvelerden farklı olarak ısıtılır. Erkekler ile ilgili mikvelerde genellikle daha geniş soyunma odaları vardır. Bunlardan başka kişinin mikveye girmezden önce fiziksel temizliğini yapmak için duş kabinleri bulunmaktadır. Kadınların mikvelerini çevreleyen özellikleri çok daha özel ve çok daha lüktür.¹⁴

Mişna'nın Taharot faslının altıncı bölümünde mikvenin inşa edilmesi, boyutları, mikvenin kullanılmaz hale gelmesi, akarsuların mikve olarak kullanılması, kapların mikveye daldırılması gibi konular işlenmektedir. Yahudi dinine göre her türlü ölçüde kirlenmenin giderilmesi mikveye daldırılma işlemini gerektirir.

Bir mikve betondan veya tuğladan yapılabilir. Güçsüz beton uzun ömürlü olmaz. İnşaat demirleri normal olarak çatlamayı engellemek için betonun içine konulur. Bazı Halachic görüşler inşaat demirlerini onların mekabel tumah olduğunu varsayarak değersiz görür. Bu tespit edilmiştir ki, inşaat demirleri olmadan inşa edilmiş bir Mikve hızla bozulacak ve su sızdıracaktır. Bugün bütün görüşler inşaat demiri kullanılabilceği konusunda uzlaşmaya varmıştır.¹⁵ İnşaat demirleri kaldırıldığında beton suyu tutsun diye betona yeterince uzak konulmuş olmalıdır. Aynı ilke duvarlardaki borularla bir mikveye de uygulanır: Yeterince çimento boruların önüne, boruların kaldırılması halinde beton hala suyu tutsun diye uygulanmalıdır.

13 Suzan Alalu..., age., s.250.

14 Arye Forta, age, s.83.

15 S. Z. Lesches, age, s.67.

Üreticinin inşaat montajı her halükarda dikkatle izlenmelidir. Bir Mikvenin su geçirmezliğine ve inşaat üzerine yoğun bir ağırlığın bindiğine dikkat edilmelidir. Sızıntı yapan bir mikve olması halinde mikvenin geçerliliği tehlikeye girer, daha çok da bütünüyle mikve geçerliliğini yitirir.

Mikve ve hazırlanma odaları mikve ve sıcak duşlardan oluşan nemden kaynaklanan bir nemlilik taşır. Bu yüzden mikve iyi bir havalandırma sistemine sahip olmalıdır. Karolar ve sedir tahtaları bu nemli odalar için en iyi olanıdır. Nemli şartlarda gelişen bitkiler dekorun bir parçası olarak tesisin her tarafında kullanılabilir.

Buharlaşan suyun tavandan damlalar halinde yere düşeceği ve metal askıların paslanabileceği göz önünde tutularak plastik askılar tercih edilmelidir. İyi bir egzoz sistemi nem ile ilgili zorlukları en aza indirir.

Haham tarafından en azından senede bir kez Mikve kontrol edilir. Eğer mikvede belli olan seviyede yirmi dört saatlik bir zaman içinde bir farklılık olursa sızıntı olma ihtimali doğmuştur. Bu durumda haham burayı kontrol eder. Sızıntı ihtimali ile kontrol ederken şu önlemleri alır:

1. Kontrol sırasında hiç kimse mikvede ritüel temizlik amacıyla dalış yapmamalıdır.
2. Dikkatsizlik sonucu her hangi birinin mikveye su ilave etmesi engellenmelidir.
3. Su sıcak olmamalıdır, çünkü sıcak su buharlaşır. Suyun eksikliğine engel olmak için bu gibi durumlara dikkat edilmelidir.

Herhangi bir sızıntı kendi özel şartında değerlendirilir. Bazen bir sızıntı su kaçağı su geçirmezliği sağlayan boya ile boyanarak ortadan kaldırılabilir. Başka bir zaman çatlaklar için aralarına kimyasal köpük enjekte edilebilir.¹⁶

Bor Al Gabari Bor'u¹⁷ anlayabilme:¹⁸

Mikve havuzu ile diğer kotafirus (su sarnıcı) arasındaki ilişkiler Divrei Chaim'de tartışılmıştır. Bu yanlış anlamayı düzeltmek için şunları bileceğiz:

¹⁶ S. Z. Lesches, age, s. 71.

¹⁷ Bor al gabai bor: Mikve havuzudur, diğer bir bölümün üstünde su sarnıcı bulunur, buna da sadece bor da denir. Rabbi Rasha tarafından teşvik edilmiş bir Mikve yapısının özel dizaynıdır.

¹⁸ S. Z. Lesches, age, s.73.

a. Kotafirus: (Akış) Mechaber¹⁹ şu senaryodan bahseder: Üç tür Mikve vardır: dağın tepesinde ve dibinde olan Mikve; bunların her birinde toplanmış gerekli miktarın yarısı kadar olan yirmişer seah su birikmişse; Mikve olarak ikisi de değersizdir. Üçüncü ve değerli olan Mikve geçerli olmayan diğer iki mikvenin arasında yer alır. Dağların içinden aşağılara yağmur suları akımı olsa bile daha yuksekteki kısım ile ilgili aşağıdaki kısım geçersiz mikve olacaktır. Bu birbirine bağlantılı olarak tamamen değersiz hale geleceklerdir. Akan su akıntı sebebiyle bulunduğu bölgeden ayrılacağı için devamlı güvenilir bir bağlantıya (aynı su ile) zıt olduğundan Halakhah'a göre yok hükmündedir.

b. Divrei Chayim: Divrei Chaim iki katlı bir ev içinde yapılmış bir Mikve'nin yerini tartışır. Bor zeminde dipte yer almıştır ve 40 seah yağmur suyu ile doldurulmuştur. Bor batvilah ise yukarı kattaki zeminde yer almıştır. Sıradan bir musluk ile su her ikisi bor'larla bağlantılı bir boruyla yukarı akar. Divrei Chaim yukarı katta ritüel banyoyu yapamayacağı kuralını kor. Su boruda aktığı için (kotafirus) suyun iki yerde birleştirilmesi hükümsüzdür. Dağdaki akıntı durumu gibi akıntı olmayıp boru içinde su hareketsiz olduğu için akıntı niçin olsun? Aimek Shaloh, Divrei Chaim'e göre olanı açıklar: Teorik olarak su borunun içinde bir delikten geçerek akabilir. Şu anda bir delik olmamasına rağmen biz bir delik varmış gibi düşünüyoruz; bu yüzden yukarı musluk suyu onaylamak geçersiz bir metottur. Nefesh Chayo ve diğer öncü bilgiler bu yargıyı kabul etmemektedirler. Özetlersek: Buradaki dilemma bağlama boruları ile ilgilidir. Borunun bir sızıntı yaptığını düşünmeli miyiz –gerçi teorik olarak ve yukarıdaki suyun akarsu olmadığını ve mikveyi de geçersiz kıldığını düşünemez miyiz? Diğer taraftan ortak amaçlı suları ve sızıntı olmadığı gerçeğini vurgulamak gerekmez mi?

c. Divrei Chaim'i genişletecek olanlar –yani bir boru ile bağlı iki bor'un bir Mikve oluşu- bor al gabai bor'un yapısına da bir cevap olduğu iddia edilmiştir. Tasarlanmış Bor al gabai bor içindeki iki bor sadece 15 cm.lik birbirinden ayrı olmasına ve bu ayrılığında bir boru ile bağlantısı olmamasına karşın onlar iddia etmişler ve demişlerdir ki; "Divrei Chaim'e göre geçersiz olan bir düzende, olması gereken borunun kaç cm. olacağının sınırı ne olacak ve buna

19 S. Z. Lesches, age., s. 73: Yoram Deah 201/60; ayrıca bkz: Rashi, Gittin 16a.

kim karar verecek? Divrei Chaim kendisi ne kadar uzunluktaki bir borunun geçersiz olup olmayacağını kesinlikle söylememiştir. Buradan çıkaracağımız sonuç boru olduktan sonra uzunluğu ne kadar olursa olsun sonuçta Mikve hükümsüz hale gelecektir. Böylece onlar bor al gabai bor'un Divrei Chaim'in açıklamasında zikredilen eşdeğer bir boru ile böldüğü gerçeğinde hep bir sızıntı olduğunu düşünerek karar vermişlerdir.²⁰

d. Gerçekte bor al gabai bor (esasta tek bor) ve Divrei Chaim (bir boru ile iki boru birbirine bağlamış) arasında büyük bir farklılık görünmektedir. Mikve, Divrei Chaim'de iki ayrı zeminde tartışılmıştır. Açıkta ki alt kattaki mikve karara bağlanmıştır veya yukarı seviyede su ihtiva etmediğinde Mikve olduğu kesinleşmiştir. Daha yukarıya ve aşağıya bağlayan boru, borların yapısının bir parçası değildir. Böylece eğer onlara bağlantılı boru içinde bir delik varsa kesinlikle su başka bir yere -daha aşağıdaki bor olduğu kabul edilmiş yere değil- akacaktır. Bu durumda şu andaki borudaki sular düşüş gösterecek ve aynı sular bir tepeden aşağıya doğru akan yağmur sularının durumuna benzemekte olan hashoko ile kalmayan aynı sulardır. Bu yüzden Divrei Chaim onun sanki yokmuş gibi olduğuna hükmeder ve böylece yukarıdaki bor geçersizdir. Bor al gabai bor bütünüyle farklıdır. Yapı tek ve geniş bir borla başlar, ondan sonra bir bölenin yaptığı bir ayırımla bor iki seviyeye dönüşür. Eğer birini bölen kaldırırsa boru yapısı sadece daha büyük olur, suları birleştiren öncekinden daha büyükse iki borda suları ayıran borunun kaldırıldığı yer Divrei Chaim'in durumundan farklıdır. Şu andan itibaren iki bor arasında apaçık bağlayan bir boru ile ayırım vardır ve bor al gabai bor sadece bölende bir deliklidir. Üstelik Divrei Chaim'in damadı adını anar ve sorumluluğundaki Cherkass'ın şehrinde bulunan bor al gabai bor'u tasdik eder.

e. Bor al Gabai bor'un tasarımını destekleyen kaynaklar:

1. Rash Mişna'da özellikle biri diğerinin altında ve her birinin içinde 20 Seah olan iki mikvenin durumunu zikreder. Üç luggin²¹ sıradan su ilave olarak mikvenin üzerine dökülür, doğal olarak her iki mikveden bağlama suyu aşağıya hareket eder. Bu mikve iki farklı seviyelerde nasıl koşer olabilir. Rabbi

²⁰ S. Z. Lesches, age., s. 74.

²¹ Mişna zamanında kullanılan sıvı ölçüsüdür

Meir kotafrusu geçersiz bir metod olarak görmez. Alternatif olarak (Kotafrusu değersiz kabul eden) Rabbi Yahudah'a göre eğer üstteki çok yüksek değilse her iki bordaki su geçerlidir. Bu nedenle Mişna Bor al gabai bor'daki gibi dikey hashokonun geçerliliğine açık bir delil olarak görür.

2. Hz. Süleyman kendi döneminde Tapınak yanında bir Mikve yaptırarak duadan önce kahinlerin orada ritüel temizlik yapmalarını istedi. O pınar altında kaplar yaptı. Kaplarda nar büyüklüğünde delikler açtırdı. Tzemach Tzedek, Gra, Metzudas Dovid, Radak ve diğer yorumcular bor al gabai bor içindeki gibi kapların en dibinde bir deliğin yer aldığını açıkça belirtmişlerdir. Bu hiç şüphesiz bor al gabai bor'un geçerliliğini destekler.

3. Shulhan Aruch Yorah Deah, 201/9 da mikvede kapların temizliği anlatılmıştır.²²

MİKVE BAKIMINDA EĞİLİMLER

Geçmişte Mikvelerin bakımı çok ciddi biçimde yapılırdı. İsrail'in güneyinde büyük kayalıklardan olan ve Romalılara karşı 1000 Yahudinin üç yıl boyunca kendilerini savunduğu Massada'da yapılan kazılar kuşatma altında iken bile kadınların kullandığı bir mikveyi ortaya çıkarmıştır. Rusya'daki Yahudi kadınlar aylık ritüel banyolarını gerçekleştirmek için buz tutmuş köye ait gölcüğün buzlarını kırarak kendilerine su hazırlarlardı.

Üç nesil önce mikvenin bakımı azalmaya başladı. Bu Birinci dünya savaşından önce batıya gelen Yahudi göçmenleri arasında genel bir eğilimin parçasıydı. Çoğu Doğu Avrupa da inançlı hallerini muhafaza etmelerine karşın onlar yavaş yavaş çoğu Yahudi uygulamalarını terk etmişlerdi. Onların kızlarına, torunlarına mikvenin önemi burada anlatılmamıştı. Onlar temizliği düşünmeye başladılar ve kendi banyolarında yıkanabildiklerinde mikvelere gitmenin bir sebebinin kalmadığını düşündüler. Bugünlerde bu değişmeye başlamış. Sayıları artan modern kadınlar aylık olarak mikvelere gidip ritüel

22 S. Z. Lesches, age., s. 76: Ayrıca bu bölümde geçen İbranice birkaç ibarenin anlamı da şöyledir: 1. Bor al Gabai bor: bir Mikve havuzu, diğerinin üstündeki su sarnıcı. 2. Bor: (çoğulu: Boros) özellikle yağmur suyunun toplandığı yapı (Mikve). İnsanlar bor'u ifade etmek için bor al gabai bor, bor hashoko, bor batvilahveya bor zriah'i kullanırlar. 3. Halacha (çoğulu: halochos) bir Tora yasası. 4. Hashoko: (literatür anlamı:öp) geçersiz su geçerli sularla karıştığında hepsi geçerli olmaktadır.

banyo yapmanın önemini kavramaya başlamışlar. Böylece Mikve hizmetleri de tekrar artmaya başlamış.²³

MİKVE'DE KİMLER TEVİLA YAPAR?

Mikvede kimler ritüel temizlik amaçlı tevila yaparlar. Bunu anlamak için ritüel temizlik ile ilgili emirlere topluca bakmamız gerekir. Ritüel temizliği gerektiren hususların tamamı Levililer ve Sayılar Kitaplarında anlatılmıştır.

Buna göre: Leşe dokunanlar,²⁴ sekiz tür sürüngenlerden birine dokunanlar,²⁵ ritüel bakımdan temiz olmayan bir cisimle temas eden yiyecek de kirli sayılır.²⁶ Adet gören kadınlar,²⁷ çocuk doğurduktan sonra loğusa yatan kadınlar,²⁸ cüzzamlı,²⁹ cüzzamlının giysisi,³⁰ cüzzamlının kaldığı ev,³¹ bir akıntısı olan,³² semen gibi akıntısı olan kimse (erkek)³³ ve bir akıntısı olan kadın da temiz değildir.³⁴ Ayrıca bir insan cesedi ritüel olarak temiz değildir.³⁵ Arındırma suyu murdar olanı saflaştırır.³⁶ Fakat temiz olanı ritüel bakımından kirli kılar. Ritüel suya dalma (Mikveye girme) ile ritüel olarak temizlenme bir mitzvadır.³⁷

23 Arye Forta, age, s.83.

24 Lev.,11/8,24.

25 Lev., 11/29-31.

26 Lev., 11/34.

27 Lev., 15/19.

28 Lev., 12/2: "İsrail halkına de ki, 'Bir kadın hamile kalıp erkek çocuk doğurursa, âdet gördüğü günlerde olduğu gibi yedi gün kirli sayılacaktır.

29 Lev., 13/3: Kâhin derideki yaraya bakacak, yarada kıl ağarması varsa ve yara derine inmişse, kişi deri hastalığına yakalanmış demektir. Hastaya bakan kâhin onu kirli ilan edecektir.

30 Lev., 13/51: Yedinci gün ona yine bakacak. Eğer kumaştaki, giysideki veya herhangi bir amaçla kullanılan deri eşyadaki küf yayılmışsa, bu tehlikeli bir küftür. Kirli sayılacaktır.

31 Lev., 14/44: kâhin gidip eve bakacak. Küf yayılmışsa, önü alınmaz demektir. Ev kirli sayılır.

32 Lev., 15/2: "İsrail halkına deyin ki, 'Adamın erkeklik organında akıntı varsa, akıntı kirlidir.

33 Lev., 15/16: "Eğer bir adamdan meni akarsa, bedeninin tümünü yıkayacak ve akşama kadar kirli sayılacaktır.

34 Lev., 15/19: 'Âdet gördüğü için kan kaybeden kadın yedi gün kirli sayılacak. Ona dokunan da akşama kadar kirli sayılacak.

35 Say., 19/14: Çadırda biri öldüğü zaman uygulanacak kural şudur: Çadırıgiren ve çadırda bulunan herkes yedi gün kirli sayılacaktır.

36 Say., 19/13,21: 13 Herhangi bir insan ölüsüne dokunup da kendini arındırmayan kişi RAB'in Konutu'nu kirletmiş olur. O kişi İsrail'den atılmalı. Temizlenme suyu üzerine dökülmediği için kirli sayılır, kirliliği üzerinde kalır. 21 Onlar için bu kural kalıcı olacaktır. Temizlenme suyunu serpen kişi de giysisini yıkamalı. Temizlenme suyuna dokunan kişi akşama dek kirli sayılacak.

37 Lev., 15/16: 'Eğer bir adamdan meni akarsa, bedeninin tümünü yıkayacak ve akşama kadar kirli sayılacaktır.

Mikvede ritüel banyo yapacakların sınıflandırılması:

1. Deri hastalığından kurtulduktan sonra katıksız saf olabilmek için cü-zamlı erkek veya kadının bir mikvede ritüel su banyosu yapması gerekir.

2. Kurbanların kutsal işlerini uygulamaya hazır hale getirmek ve katık-sız saf olabilmek için Kohen bir mikvede ritüel su banyosu yapar.

3. Ellerini iyice temizledikten sonra katıksız saf olabilmek için ritüel olarak ellerini yıkamalıdır ve yemek yemeden önce duasını okumalıdır.

4. Bir kadın adet döneminin sonunda yedi temizlenme gününü müta-kip Mikvede ritüel su banyosu yapar.

5. Son dönüşümü yasalaştırmak için ve değişimin ritüel anı olarak Ya-hudiliğe giriş yapan kişi bir çok sınavlardan geçirildikten sonra kabulün bir nişanesi olarak ritüel su banyosu yapar.³⁸

6. Yahudilik'te nikâhtan önce uygulanan âdet olarak mikveye dalması gerekmektedir. Karı-koca arasında mutlu bir evlilik için kutsal bir formül ka-bul edilen mikve, Yahudiler için çok önem arz etmektedir. Bu önem gelinin mikveye ilk dalmasından önce söylenen şu ilahide dile getirilmektedir. "Sen kocamla aramıza gir. Bizimle ol ve bizler yeryüzünde hiç kimseye bakmayalım. Öyle bir evlilik olsun ki; kocamla aramıza hiç öfke ve kırgınlık girmesin, hiç kıskançlık ve haset olmasın, fakat sadece aşk ve bağlılık, huzur ve arkadaşlık, iyilik ve sabır olsun. Bir evlilik ki sadece aşk, neşe, nezaket ve bütün yaratıklara iyilik versin." mikvenin önemini ortaya koyan diğer bir hususta öyle ki. bir Mikve yapımı, sinagog yapımından önemli görülmekte, hatta mikve yapılıması için Tora sayfalarının satılması bile mümkün olabilmektedir.³⁹

7. Kaşer haline getirilmek koşuluyla mutfak eşyaları da mikvede suya batırılır ve katıksız saflığına ulaştırılır.

8. Hasidler Sabat ve Yom Kipur'dan önce de mikvede suya girerler.

³⁸ Torah Aura Production, Zot ha-Torah: This is the Torah, USA, 1994, s. 125.

³⁹ Asife Ünal, Yahudilik'te, Hristiyanlık'ta ve İslam'da Evlilik, Ankara : Kültür Bakanlığı, 1998, s.20.

MİKVE VE KADIN:

Mişna'da Sabat 2/6 da doğduğu andan ölümüne kadar kadınlar için üç özel ibadet ve onların ihmali halinde üç günah olduğu söylenmektedir:⁴⁰ İnsan varlığında üç temel element vardır. Bunların her biriyle ilgili mitzvaların ana iyiliğini muhafaza etmek üzere Tanrı, Yahudi kadınına üç özel mitzvayı bahşetmiştir. Hala (challah) ekmeğini yapmak, Sabat ve Yom Tov mumlarını yakmak ve mikvede suya dalmak. Yani su, ateş ve ekme.

1. Nida: Ayrılmış anlamına gelen nadad kelimesinden türetilmiş nida kadının adet döneminde kocasından ayrı olma durumunu ifade eder. Bu durum adet süresinin bitiminden sonraki temiz yedi günü de içerir. Bundan sonra kadın mikveye girer ve orada tevila yapar. Bütün bunlar kadına özgüdür. Yapmaması halinde veya gereği gibi itina göstermemesi durumunda günah işlemiş olur.

2. Challah: Challah (Hala) ekmeği Musevilerin dini bayramlarında yaptıkları bir ekmeğdir. Saç örgüsü şeklindeki bu özel ekmeği evin hanımı yapar.

3. Sabat Mumları: Şabat ışıkları genelde iki mum veya kandil şeklindedir. Ancak bu sayı ikiden az olmamak kaydıyla yöresel farklılıklar gösterebilir. Kimi yerlerde 3 veya daha fazla, bazı ailelerde doğan her çocuk başına bir mum, bazı yörelerde ise haftanın 7 gününe istinaden 7 mum yakmak gelenek haline gelmiştir. Bu mumların yakılması dini bir görev olup, ev hanımı tarafından uygulanmalıdır. İhmal etmesi günaha vesiledir.

Nida bağlamında loğusa ve adet özürülü kadınların arınması sürecinde Mikve hayati bir önem taşımaktadır. Bir kadın mikvede ay halinin bitimini takip eden yedi gün sonra ritüel banyo yapmalıdır. Yedi günlük sürenin başlamasından önce akşam karanlığına doğru kadın ay hali kanının bitiminin ilanı bedikah yapmalıdır. Bedikah onun ait olduğu yasa ile birlikte hefsek taharah olarak bilinir. Hefsek Taharah uygulamasıyla ancak kadın ay halinin bittiğini kanıtlayabilir. Başarılı biçimde Hefsek taharaha ulaşmış olduktan sonra "yedi günlük temizlenme günü" başlar.

⁴⁰ Susan Sered, What Makes Women Sick? Maternity, Modesty, and Militarism in Israeli Society, USA, 2000, s.104: Mişna, Sabat, 2/6.

1. HEFSEK TAHARAH NE ZAMAN UYGULANIR?

Nidah olduktan sonraki beşinci gün Hefsek taharahı uygulamanın en erken zamanıdır. Eğer beşinci gün gelmeden kanın gelmesi kesilmişse bile beşinci gün beklenir. Ay hali kanının başlangıcı gündüz olursa akşam karanlığında son bulur. Böylece eğer ay hali kanı akşam karanlığından birkaç dakika önce başlarsa o birkaç dakika bir gün sayılacak ve ondan sonra ikinci gün başlayacak. Eğer bununla birlikte ay hali kanı tamda akşam karanlığından sonra başlarsa ondan sonra da ikinci gün başlayacaktır.

2. HEFSEK TAHARAH İÇİN DOĞRU ZAMAN NEDİR?

Hefsek Taharah Yahudi takvimine uygun bulunan zamanda yani gün batımından önce uygulanmalıdır. Eğer onun cemaati gün batımından önce Maariv duasını icra ederse, o maarivden önce bedikahı uygulamalıdır. Cuma öğleden sonra veya Yom Tov'un arefesinde ise o bedikahı sabat mumlarını veya Yom Tov mumlarını yakmadan önce uygulamalıdır. Bununla birlikte önceden bedikahı yapmayı unutmuş ya da yapamamışsa o zaman o hefsek taharahı mumları yaktıktan ve maarivden sonra güneş batımından önce olması koşulluyla uygulayabilir.

3. BEDİKAH (YOKLAMA):

Kadın sıcak su ile yıkanır. Banyodan sonra artık o bedikaha hazırdır. Bedikah elbisesini giydikten sonra gün boyu dikkatle incelemesini yapar. İncelemeleri sonunda eğer elbise beyazımsı veya kırmızımsı nokta veya siyah en küçük bir iz olmaksızın sarımsı ise o zaman bedikah temizdir. Eğer renk hususunda bir şüphe varsa Rabbî durumu kontrol etmelidir. Eğer bedikah tam olarak temiz değilse o akşam güneş batımına kadar güneş batımına kadar kontrolü tekrarlayabilir. Eğer temiz bedikaha güneş batımına kadar ulaşamazsa o zaman o günü takip eden günün öğle sonuna tehir etmelidir. Sonuçta yedi temiz gün bir gün sonra başlayacaktır.

4. BEYAZ İÇ ÇAMAŞIRI VE YATAK TAKIMI:

Başarılı bir bedikahtan sonra kadın temiz beyaz iç çamaşırı giymelidir. Tercihen yatağın üzerindeki çarşaf da beyaz olmalı ve yedi günün sonuna kadar temiz olmalıdır.

5. MOCH DACHUK (HEFSEK TAHARAH İÇİN SON KONTROL):

Temiz bir bedikaha ulaştıktan sonra bir kadın güneş batımı ve akşam karanlığı arasında ay hali kanının olup olmadığını bir kez daha kontrol etmelidir. Gün batımından akşam karanlığına kadar kan olup olmadığını yeni bir elbise giyerek kontrol eder. Bu ikinci elbiseye Moch Dachuk denir. Kontroller birinci bedikahta olduğu gibi yapılır. Eğer Moch Dachuk olarak eklenen şey herhangi bir psikoloji bozukluğuna neden oluyorsa bir haham tarafından kontrol edilmesi daha uygundur.

6. SABAT, YOM TOV VE YOM KİPUR'DA HEFSEK TAHARAH

Eğer Hefsek Taharah günü Sabat veya Yom Kipur günüyle aynı güne gelirse o zaman kadın kendini ya soğuk su ile ya da bir önceki gün ısıtılmış su ile yıkar. Bu günlerde sadece genital bölge yıkanmalıdır. Dahası bunu bir sünger veya yıkanmış bir bezle değil eliyle yapmalıdır.⁴¹

YEDİ TEMİZ GÜNÜN SONUNDA MİKVE'DE TEVİLA

Modern Mikve zamanımızda beklenen özel konfor ve rahatlıkla yapılmıştır. Mikve'de duş ve diğer hazırlıkların yapılacağı rahat odaları ihtiva eder. Gerçek bir Mikve suyun ulaştığı bir merdivenle ulaşılan ev içindeki küçük bir yüzme havuzuna benzer. Suyun derinliği bireyin kolayca ayakta durabilmesi ve zorluk olmaksızın da bedenini suyun altına batırabilmesi için tahminen 120 cm. (4 ft)dir. Bir kadın ancak yetkili bir hahamın kontrolünü düzenli yaptığı bir mikvede ritüel banyosunu yapabilir. Unutulmamalıdır ki Mikve diye diğer bir banyo tipini kullanan kadın nidah olarak kalacaktır.

Tevila (dalma) bedenın fiziksel temizliğı için yapılmaz. Tora'da arınma yasaları chukkim (görünüşte insan zihninin bir neden bulamadığı yasalar) olarak düşünülmüştür. Her şeye rağmen tevilahın gözetilmesi ruhun yenilenmesi ve kutsallığını hissetmesine yol açar, kadının hissiyatı arındırıcı su ile yücelir. mikvede suya daldığı zaman mikve suyu saçları da dahil bedenın her yanına ulaşır. Bununla birlikte bedenın tepeden tırnağına temizlenmesi, yabancı maddelerin ve nesnelereın bedenın parçası olmadığı için kaldırılmalıdır.

41 A. Sibiger, Bread, Fire, and Water, (çev. S. Cymerman), London, 2006, s.8, 14.

1.MİKVE'DE DALIŞ NE ZAMANDIR?

Kadın akşam karanlığından sonra, yedinci temiz günün sonunda (sekizinci günün başlangıcında) mikveye gidip ritüel banyosunu yapar. Eğer akşam karanlığında gitmesi tehlikeli ise Haham'a danışmalıdır. Kadın mikveye giderken en yakın arkadaşlarından ve ailesinden gizlemeyi bilmelidir.

2.TEVİLA NEREDEDİR?

Düzenli Haham'a ait nezaret altında bir mikvede sadece suya dalabilir. Başka türlü yapılacak her tür banyo geçersizdir. Eğer mikve gibi bir yerde onun yerine Hahamın kontrolünde bir deniz kenarında, nehirde veya bir gölde aynı ritüel yerine getirilir.

TEVİLA (suya batış) için hazırlık mikvedeki su dalış sırasında beden her noktasına ulaşabilmelidir.

Bedenin her tarafının temiz olması, yabancı herhangi bir takının olması gerekir. mikvede doğru bir dalış yapabilmek için dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

TEVİLA GÜNÜ YAPILACAK HAZIRLIKLAR:

Tevila günü (yedinci temiz gün) kadın hamur gibi yapıştırıcı nesnelere eline almaktan sakınmalıdır. Eğer bundan sakınmamışsa görevini bitirir bitirmez ellerini ve tırnaklarını iyice temizlemelidir. Dişlerinin arasında kalabileceği için o günde et yememelidir. Bununla birlikte dişlerine ekstra temizlik uygulaması koşuluyla Sabat günü, Yom Kipur günü veya Purim günü et yiyebilir.

YABANCI NESNELER:

Takılar, lensler, takma kirpikler, kulaklardaki pamuk iplikler, takma dişler, deri üzerindeki kalan yapışkan maddeler, deri üzerinde bir ucu kalmış kıymık gibi nesnelere. Haham bütün bunların ve bunun gibi nesnelere kontrolünü yapar. Tırnakların kesilmiş olması da gerekir. Hem el hem de ayak tırnakları kısa olmalıdır. Ondan sonra tırnaklar altında kir, tırnak ojesi veya takma tırnaklar bütünüyle kaldırılmış olmalıdır. Kadın bedeninden temizlenmiş olduğu bütün yabancı nesnelere her ihtimale karşı kalmış mı diye tekrar ve hızlı bir biçimde kontrol etmelidir. Eğer beden bir şey kalmışsa tevila değersiz olur ve nidah olarak kalır.

Tevila (dalış) sırasında tevila yasalarına aşına olan bir Yahudi kadını genellikle bir Mikve görevlisi hazır olmalıdır. O bütün bedenini aynı anda su altında kalmış olduğunu teyid etmelidir. Bu durum çok önemlidir. Eğer su ile ıslanmamış tek bir saçının kılı bile kalsa kadının nidah olmasına sebep olur.

Su mutlaka bedeninin tamamı ile irtibat halinde iken tevila sırasında şu kurallar yerine getirilir:

Ayaklar birbirinden ayrı tutulmalı,

Kollar vücuda karşı birleştirilmemeli ve eller yumruk yapıp sıkılmamalıdır,

Gözler ne sıkıca kapatılmalı ne de geniş biçimde açılmalıdır.

Ağız hafifçe kapalı olmalı, fakat çok sıkı olmamalıdır. Eğer mümkünse üst dişler ile alt dişler bir araya gelmemelidir.

Burun herhangi bir şekilde tutulmamalıdır.

Suyun içine dalarken hafifçe öne doğru eğilmelidir. Çok fazla eğilmemelidir.

Suyun altında iken ona hiç kimse dokunamaz. Eğer ona birilerinin dokunmasına ihtiyaç olursa haham tarafından kontrol edilmelidir.

ŞÜKRAN DUASI (BERACHAH):

Kadın bu noktada suyun içinde dalışını gerçekleştirdikten sonra kollarını kalbinin alt hizasına kollarını kaldırır ve suyun içinde ayakta iken bu duayı okur:

(Baruch Atah Adonay Elohaynu Melech ha-olam, asher kidshanu b'mitzvotav v'tzivanu al hatevilah- Sen lütfedensin, Ey Tanrımız, Ey Rabbimiz, Suyu dalmayla ilgili bize emir verdin; Sen emirlerinle bizleri kutsayansın Ey Evrenin Sahibi Tanrı!)

Bu duayı söylerken kadın çıplak bedenine bakmamalıdır. Bu duayı bitirdikten sonra bir kez ya da iki kez daha dalmak geleneklere uygun bir davranış olur. Eğer kadın duayı okumayı unutmuşsa tevileyi tekrar yapmasına gerek yoktur.

TEVİLADAN SONRA:

Tevila'dan sonra kadının herhangi bir kimse olmadan başka bir Yahudi kadın tarafından kendisine yaklaşması ve dokunması adettendir. Genellikle

bu geleneği mikve görevlisi bayan yerine getirir, ritüelini bitiren kadına yaklaşır ve dokunur. Mikvedeki ritüel banyodan sonra karı koca arasındaki mutad fiziksel temaslar olmadıkça kadın banyo yapmaktan ya da kendini sergilemekten kaçınmalıdır.⁴² Tevila işleminden sonra yöresel adetlere göre çeşitli tatlıların sunulduğu bir eğlence yer alır. Mikvenin aile yaşantısına çok olumlu etkisi olduğu saptanmıştır. Bu ritüel sayesinde evlilik canlılık kazanmakta, tek düzeligi kaybolmakta ve ayrıca manevi değerlere verilen önemle aile bağları da güçlenmektedir. Tevila kurallarına uyan ailelerde boşanma oranı çok düşük, eşler arası sadakatsizlikler yok gibidir.⁴³

MUTFAK ARAÇ VE GEREÇLERİN MİKVEDE

ARINDIRILMASI

Mikveyi sadece insanlar kullanmaz. Yahudiler tarafından üretilmemiş olan yeni aygıtlar mutlaka mikveye batırılır. Sadece çömlek, çatal bıçak takımı, bardaklar, kulplu tencereler gibi doğrudan yiyeceklerin konulduğu ve yenildiği aygıtlar mikvede suya batırılmalıdır. Eşyalar bu yolla yepyeni bir kimlik kazanırlar. Buna göre yahudi olmayanlarca kullanılmış mutfak araç gereçleri ancak Mikve suyuna daldırıldıktan sonra kullanılır hale gelir. Bu araç gereçler eğer kaşer olmayan bir mutfakta kullanılmışsa Mikve suyuna girmeden önce kaşer hale getirilmelidir. mikvenin içindeki suya ancak kaşer olmuş bir eşya batırılabilir. Bu mikveler insanların kullandığı mikvelerden farklıdır. Onlar genellikle aygıtları daha sonra tepeden tırnağa yıkanacakları için sadece yağmur sularını kullanırlar. Aynı zamanda insanların ritüel temizlik yaptıkları mikvede kap kaçakları da arındırmaya çalışmak emniyetsiz olabilir. Kaplar ya da bardaklar yere düşebilir, mikve içinde kırılabilir ve orada dalış yapacak insanlar için tehlike oluşturabilir.

DİN DEĞİŞTİRMEDE MİKVENİN ÖNEMİ

Din değiştirecek kişi Yahudiliğe girebilmek için bir çok gerekli işlemin ardından mikvede ritüel banyo yaptıktan sonra ancak Yahudi olabilmektedir. Bu mikvenin insan konumunu nasıl değiştirdiğine güzel bir örnektir. Yalnız

42 A. Sibiger, age, 24-25.

43 Yusuf Besalel, Yahudilik Ansiklopedisi, C.2, s.408.

burada önemli olan Yahudiliğe giren kişinin manevi yönden arınmasını sağlamaktır, yoksa Mikve fiziksel temizlik noktasına bir katkı sunmamaktadır.

Tora'ya göre Yahudiliği seçen kişi yeni dünyaya gelmiş bir bebek gibidir. Bu yüzden mikveye girmeyi ana rahmine bir giriş mikveden çıkmayı da yeniden doğuşu simgelediğini ifade edebiliriz. mikveden çıkış yeni bir kişiliğin simgelenmesidir.

MİKVE'NİN DIŞINDA YAPILAN ARINMA RİTÜELLERİ

Bütün vücudu mikvede suya batırma manevi temizliğinin yanında bir de eller ve ayakları yıkamak veya sadece elleri yıkamak suretiyle yapılan bir ritüel temizlenmeden de bahsedebiliriz.⁴⁴

Bir kişinin elini, ayaklarını ve vücudunu yıkaması törensel olarak onun tinsel halini gösterir. Çıkış, 30/19-21. ayetler bu ifadenin önemini ortaya koymaktadır: "Harun'la oğulları ellerini, ayaklarını orada yıkayacaklar. Buluşma Çadırı'na girmeden ya da RAB için yakılan sunuyu sunarak hizmet etmek üzere sunağa yaklaşmadan önce, ölmek için ellerini, ayaklarını yıkamalılar. Harun'la soyunun bütün kuşakları boyunca sürekli bir kural olacak bu." Talmud, Mişna'nın bize anlattığına göre Kahinler günde beş kez kendilerini suya daldırmakta, takdime esnasında ve Yom Kipur'un resmi yöneticisi olması halinde on kez ellerini ve ayaklarını yıkamaktaydılar. Konu ile ilgili Tora'da da referanslar bulunmaktadır: Örneğin; Çıkış, 29/7, Levililer, 14/18 ve Krallar bölümünde 2.Krallar, 9/3...v.b.

Elleri ve ayakları yıkamak suretiyle yapılan temizlik:

Mabed Ayinine iştirak etmeden önce elleri ve ayakları yıkama suretiyle alınan ikinci tip abdest şekli Tevrat'ta bütün Yahudiler için ebedi bir kanun olarak ifade edilmektedir ki bu abdest şeklinin önceki şartlarda da var olduğunu söylememiz mümkündür. Elleri ve ayakları yıkamak ritüel temizlik olan suya dalmanın (su ile kutsallaştırma) bir türü olup kahinler, hahamlar için Sinagog hizmetine katılmadan önce yapması gerekli bir işlemdir. Yerleşik Tapınağa ya da taşınabilir olan tapınağa (Tabernacle) her girmezden önce ellerini ve ayaklarını yıkamalıdır. Çıkış, 30/17-22 de denildiği gibi: "RAB Musa'ya

⁴⁴ M. Hadi Tezokur, Yahudilikte İbadet Anlayışı, Diyarbakır,2009, s.42-54.

şöyle dedi: Yıkanmak için tunç bir kazan yap. Ayaklığı da tunçtan olacak. Buluşma Çadırı ile sunağın arasına koyup içine su doldur. Harun'la oğulları ellerini, ayaklarını orada yıkayacaklar. Buluşma Çadırı'na girmeden ya da RAB için yakılan sunuyu sunarak hizmet etmek üzere sunağa yaklaşmadan önce, ölmek için ellerini, ayaklarını yıkamalıdır. Harun'la soyunun bütün kuşakları boyunca sürekli bir kural olacak bu". Harunun oğulları kirlilikten temizlenmek için hazır dılar, fakat onlar bile ellerini ve ayaklarını yıkamak zorunda idiler; aksi takdirde Tapınağa hizmet edemeyeceklerinden ölüm cezasının tehdidi altında kalacaklardı. Nitekim öğrenciler (talmidim) de yıkanmış oluncaya kadar onların egemenliğini kabul etmiş olamayacaklardı.

Sadece elleri yıkamak suretiyle alınan abdest :

Elleri yıkamak suya daldırma kutsamasının bir biçimi olarak çok yaygın değildir. Yıkama biçimi ellerin her birini bileklerine kadar suya daldırmaktır. Ya da ¼ log ölçekli suyun (yaklaşık olarak ¼ litrelik su) her iki elin üzerine geniş kenarlı bir kaptan veya hasara uğramamış ağızdan dökülerek yapılan bir işlemdir. Su elin bileklerine kadar olan bütün kısmına dökülmelidir; fakat ellerin parmakları da ek yeri olan ikinci boğumdan itibaren yıkanması şartıyla geçerlidir. Eller temiz olmalı ve onlara herhangi bir şey yapışmış olmamalıdır, yüzükler suyun bütün bölgeye ulaşabilmesini sağlayabilmek amacıyla sağa sola oynatılmalıdır. Su çok sıcak olmamalıdır. Suyun kendi özelliğinin dışında rengi olmamalıdır. Ve bu şekilde yapılan ritüelin geleneksel olarak günde üç kez ve her elin üzerine su dökülerek icra edilmesi gereken bir eylemdir. El yıkama ritüeli yaygın olarak "netilat yadayim" (ellere su almak veya ellerin kaldırılması) denir. Elleri yıkamak ruhun masumiyetinin bir sembolü olmuştur; kişi kalbinin bütün safiyetiyle Tanrı önünde durabilmek için önce ellerini yıkamıştır. Tanrının yerine ve kutsal olan yerlere girerken kişi bütün saflığı bozan şeylerden ve suçlardan uzak olmalıdır: Mezmurlar, 134/2'de: "Ellerinizi kutsal yere doğru kaldırıp Rabbe övgüler sunun" denilmektedir. Mezmurlar, 28/2'de ise Davud'un dilinden: "Seni yardıma çağırdığımda ellerimi kutsal konutuna doğru açtığımda kulak ver yakarışlarıma" denilir.

Ellerin yıkanması ilk asırlarda yaşlıların bir geleneği olarak gelişmişti ve diğer bölgelerde bir de suçların ortadan kaldırılması için genişletilmiş bir ritü-

eldi. Ellerin yıkanması Rabbilere ait ellerin temiz olması şartının düzeltilmesi olarak uygulanan bir emirdi. Bu geleneğe göre ellerin temizliği (ellerin yıkanması anlamına onların arıtılması yolu) Kral Süleyman tarafından tesis olunmuştu. Onun havarilerinden olan Hillel ve Şammai onun için sorumluydular. Kâhinler tarafından yaygınlaştırılan bu gelenek öyle görünüyör ki kutsanmış olan yiyeceği yemeden önce yapılan bu özel işlem daha sonra din adamları ile din adamı olmayan bütün kişilerde yayılmış ve evrensel bir nitelik kazanmıştır. Bu detaylandırılmış kurala göre “ellerin saflaştırılması” Hillel okulunun görüşüne karşı olarak Şammai okulunun görüşüyle düzenlenerek uyarlanmış 18 emirden biridir ve o ilk defa önemli bir görüş olarak karşılanmıştır. Bu pratiği tesis etmek için rabbiler korkunç bir şekilde uyarılmışlar, onu kabul etmeyenler için sonucun ölüm olarak ortaya konulmasına kadar ileri gitmişlerdi. Törenselleşmiş olarak hedef yerinde saf olmayan şeylere dokunabileceği düşüncesi, bu saflığı bozan şeyin elleri bileklere kadar yıkayıp durulayarak uzaklaştırılması düşüncesini ortaya çıkarıyordu. Ortodoks Yahudiler bugün de ellerin yıkanması (netilat-yadayim) ritüelini her yemekten önce uygulamaktadırlar.

Pesah'ta ellerin matsa yenmeden önce beraha söyleyerek ritüelikle yıkanmasına gelince bir kaptaki su, iki (ya da üç) kez sağ ele, ardından da iki (ya da üç) kez sol ele dökülür. Ardından eller göz hizasına kaldırılarak Netilat Yadayim berahası söylenir ve ardından eller kurulanır. Matsa yenilene kadar konuşulmaz. Buna Rohtsa denir.

Matsa yenmeden önce ellerin yıkanması gerekmektedir. Aslında eller Kurbanlar yenmeden önce yıkanır. Ekmekle beraber yenen bir yemek, Mizbah'ta sunulan bir kurbanla eşdeğer tutulduğundan, ellerin bu şekilde yıkanması her ekmek (burada Matsa yenecektir) yenildiği zamana yayılmıştır. Yemek öncesi Tanrı'nın İsmi ile yapılan berahalar, kazancın ve yiyeceğin her yönüyle Tanrı'nın insanlara bir lütfu olduğunu kabullenmenin birer işaretidir.

Görüldüğü gibi Yahudilik ruhsal ve bedensel temizlikler noktasında çok hassas davranmaktadır. Gerek mikvede uygulanan ritüel banyo (Tevila) gerekse Netilat Yadayim işlemi tinsel arınmanın anlamlı ve önemli Tanrısal buyrukları olmuştur. Bu emirlere hiç ödün vermeksizin uymak Yahudi dinsel kimliği için olmazlarındandır.